

La Revolució Russa

Una interpretació crítica i llibertària

Agustín Guillamón

15 de febrer de 2017

FEBRER.....	2
De 1905 a la Primera Guerra Mundial	3
La Primera Guerra Mundial.....	3
La Revolució de Febrer de 1917.....	4
DE FEBRER A OCTUBRE DE 1917	5
El Govern Provisional	5
Les Tesis d'Abril	6
De juliol a octubre.....	7
OCTUBRE	9
La insurrecció	9
El règim bolxevic	10
La guerra civil i el comunisme de guerra (1918-1921).....	10
ESTALINISME I CAPITALISME D'ESTAT	12
La Nova Política Econòmica (1921-1927)	12
El triomf de la burocràcia	12
Característiques de l'estalinisme	13
Conclusions	13
Bibliografia sobre la revolució russa:	14

FEBRER

La revolució russa va ser fruit d'un ampli i profund moviment de masses. No la va fer cap individu o partit, sinó que va ser una tempesta popular que el va atropellar tot al seu pas, superant totes les organitzacions i institucions existents. Va ser una revolució propulsada des de baix cap a dalt, que va produir òrgans de poder obrer i de democràcia directa com els soviets.

Els soviets van sorgir en 1905 com a amalgama d'organitzacions molt diverses del proletariat revolucionari: comitès de vaga, caixes de resistència i ajuda mútua, comitès de barri, comissions representatives i diputats d'obriers (i més tard també de camperols i soldats) elegits com a representants en el Consell/Soviet d'una ciutat o comarca. Tant els eseristes d'esquerra (SR, Partit social-revolucionari) com els anarquistes participaven en els soviets, impulsant-los com l'organització revolucionària del proletariat i únic instrument capaç d'enderrocar l'Estat tsarista i executar una profunda revolució social. La diferència entre eseristes d'esquerra i anarquistes era que els primers volien apoderar-se del poder estatal i els segons destruir-lo.

L'anarquista Volin va fundar en 1905 el primer soviet; però Lenin en 1917 va saber obtenir la majoria en aquests organismes i cavalcar l'onada revolucionària per convertir el partit bolxevic en la direcció (prescindible i manipuladora) d'un moviment popular de característiques i alè llibertaris. No obstant això, els militants anarquistes, encara que molt actius i incòmodes en determinades lluites, eren només un petit grup, desorganitzat i sense influència, que excepte rares excepcions no van obtenir representació en els soviets.

Segons l'historiador Pierre Broué, la socialdemocràcia russa, ja escindida des de 1903 entre bolxevics i menxevics, per qüestions organitzatives, va fer tres anàlisis diferents de la naturalesa del procés revolucionari iniciat el 1905: el de Plekhanov (menxevic), el de Lenin (bolxevic) i el de Trotski (independent).

Per Plekhanov la revolució només podia ser burgesa. L'Estat deixaria de ser dirigit per la noblesa feudal per passar a mans de la burgesia. La classe obrera només jugava el paper d'aliat de la burgesia. Consolidada aquesta, els treballadors seguirien la via democràtica i parlamentària, per anar adquirint gradualment més quotes de poder, fins arribar a instaurar per fi el socialisme nacional en un incert i llunyà futur.

Lenin admetia el caràcter burgès de la revolució, però negava que hagués de ser dirigida per la burgesia, massa feble per enfrontar-se a la noblesa. Va plantejar l'aliança d'obriers i camperols com la via capaç d'imposar un poder revolucionari, que realitzaria una profunda reforma agrària sense superar encara les estructures capitalistes. Amb el desenvolupament i consolidació del capitalisme en l'endarrerida Rússia, el proletariat incrementaria el seu nombre i s'enfortiria fins que arribés el moment de prendre el poder i començar a construir el socialisme.

La posició de Trotski, diferent de bolxevics i menxevics, considerava que els obrers ja estaven capacitats per prendre el poder, i es diferenciava de la de Lenin en què considerava que l'absència de condicions objectives per iniciar el socialisme serien suplertes pel caràcter **permanent** de la revolució, que permetria saltar-se les etapes intermèdies, considerades pels marxistes com a imprescindibles per passar de la revolució burgesa a la socialista.

Lenin es va adherir a la posició de Trotski amb les seves Tesis d'Abril, enfrontant-se a la immensa majoria de bolxevics, que sostenien el caràcter exclusivament burgès de la Revolució de Febrer (de 1917).

De 1905 a la Primera Guerra Mundial

La guerra rus-japonesa va ser un immens desastre bèl·lic i econòmic, desencadenant d'una protesta popular que es va transformar en la primera etapa del procés revolucionari rus.

El 3 de gener de 1905 es va iniciar la vaga a la fàbrica Putilov de Sant Petersburg. El diumenge dia 9 ("Diumenge sagnant") les tropes tsaristes van disparar sobre una multitud pacífica i indefensa, encapçalada pel pope Gapon, que intentava lliurar un memorial de queixes al tsar, produint centenars de morts i milers de ferits. La vaga es va estendre a tot el país durant dos mesos.

Al juny es va produir el motí dels mariners del cuirassat Potemkin en el port de Odessa; a l'octubre la revolta de les tripulacions de Kronstadt; i al novembre la revolta d'onze vaixells a la base naval de Sebastopol.

A Sant Petersburg van sorgir els primers soviets, de curta durada. El govern tsarista va respondre amb una brutal repressió. Davant l'amenaça de vaga general, Nicolau II va prometre convocar la Duma (Parlament rus).

Al juny de 1906 es va reunir la I Duma, de majoria cadet (KD o Partit Constitucional Democràtic), amb la intenció d'implantar un autèntic règim parlamentari fonamentat en una reforma agrària capaç de crear una classe mitjana camperola (els kulaks).

El nou primer ministre Piotr Stolipin va impulsar un pla de reformes encaminades al sorgiment d'un proletariat agrícola, que al seu torn incrementaria la influència dels partits socialistes en la II Duma (de febrer a juny de 1907).

El moviment revolucionari, iniciat el 1905, es va desplaçar de les ciutats al camp. La permanent agitació social va provocar una modificació retrògrada del sistema electoral, amb la qual va ser escollida la III Duma (1907-1912), de composició i vocació autocràtica, coneguda com parlament de "els senyors, popes i lacais". El barroer camperol siberià Rasputín va exercir una nefasta influència en la tsarina, que desacredità el tsarisme, fins i tot entre els seus fidels més adeptes.

Stolipin va ser assassinat en 1911, succeint-li uns ineficaços primers ministres, que van trobar en la IV Duma una assemblea dòcil, poc donada a les reformes i incapaç de fer concessions a les agitacions obreres de 1912. El reformisme tsarista, massa tímid, s'havia saldat amb un rotund fracàs.

La Primera Guerra Mundial

Rússia no estava preparada per a una guerra de desgast com la que es va plantejar en 1914. L'exèrcit tsarista no tenia armament modern, mitjans de transport adequats, quadres de comandament eficients, tàctiques apropiades, una xarxa logística, etcètera; només comptava amb una immensa massa de soldats dirigits per una oficialitat inepta, captada entre la corrupta noblesa.

Van ser mobilitzats prop de quinze milions d'homes, conscients de la seva escassa vàlua militar, considerats simple carn de canó per una oficialitat brutal. El nombre de morts, ferits i presoners russos va ser aproximadament de cinc milions i mig d'homes. La xifra de desertors augmentava incessantment, estenent el descontentament i les idees revolucionàries.

Després de l'èxit inicial de l'ofensiva russa en Galítsia (1914), que va obligar els austríacs a retrocedir als Carpats, les deficiències tècniques de l'exèrcit rus, la ineptitud del comandament i el caos burocràtic van provocar l'esfondrament del front, permetent que els alemanys ocupessin les províncies imperials de Polònia i Lituània (1915).

La posterior ofensiva russa de Brusilov a Bukovina i Galítsia va acabar amb unes terribles pèrdues de morts i ferits, que van donar pas als primers símptomes de decepció i desil·lusió generalitzats en l'exèrcit tsarista (1916).

Els soldats no tenien armes ni botes, imprescindibles en el dur clima rus. Els subministraments escassejaven i va aparèixer la fam. En aquest context, la disciplina militar tendia a trencar-se. Els desertors es comptaven ara per milers. Les divisions només existien sobre el paper, perquè en realitat no eren més que una multitud desorganitzada, mal alimentada i mal equipada, malalta, indisciplinada i pitjor dirigida.

El despotisme dels oficials sobre la tropa era intolerable per la seva crueltat i corrupció. Alguns comandaments havien arribat a vendre la fusta i el filferro espinós necessaris per construir les trinxeres.

A l'octubre de 1916 el saldo bèl·lic era d'un milió vuit-cents mil morts, dos milions de presoners de guerra i un milió de desapareguts. La guerra va desembocar en un caos econòmic. La fam va flagel·lar la població i les vagues es van generalitzar. El govern va respondre enviant els vauquistes al front. Es va estendre el descontentament popular. Els obrers revolucionaris de les ciutats van portar la seva protesta als soldats, que en la seva gran majoria havien estat reclutats entre els submisos camperols. La rebel·lió va prendre amb rapidesa entre aquests soldats-camperols. Es van organitzar soviets d'obrers, soldats i camperols, i en l'exèrcit només es parlava ja de pau i del repartiment de la terra. Els motins eren habituals.

La Revolució de Febrer de 1917

La manca de pa i tota mena de subministraments, les llargues cues i el fred van fonamentar les protestes populars a Petrograd. La manca de matèries primeres en les indústries va provocar l'acomiadament de milers de proletaris. Com la majoria dels homes joves havien estat reclutats, les dones arribaven al quaranta per cent dels treballadors industrials.

El dia internacional de la dona, el 23 de febrer (8 de març, en el calendari gregorià que se segueix a Occident), es van iniciar les protestes. Les dones de la barriada obrera de Viborg, reunides en assemblea, es van declarar en vaga. Les lúdiques manifestacions del matí es van fer, a la tarda, massives i bronques, amb la incorporació dels obrers metal·lúrgics. Es cridava "*Pa, pau i llibertat!*" i "*A baix el tsar!*". Els enfrontaments amb la policia van mostrar certa indecisió per part dels cosacs, no habituats a la repressió de motins urbans. L'esquerra, inclosos els bolxevics (majoritaris a Viborg), havien aconsellat no anar a la vaga i esperar. Tots els partits es van veure sorpresos per la força del moviment. L'endemà, cent cinquanta mil obrers es van manifestar als carrers, i els cosacs, les tropes més lleials al règim tsarista, es van començar a veure desbordats. En alguns llocs es van negar a disparar, o ho van fer per sobre dels caps. L'autoritat tsarista s'esquerdava. La ciutat estava parализada. A la plaça Znamenskaia es va produir un enfrontament dels cosacs contra l'odiada policia tsarista, en defensa d'una multitud amenaçada.

L'esquadra del Bàltic es va revoltar i els mariners de Kronstadt van afusellar a centenars d'oficials. La **vaga**, iniciada per les obreres el dia 23, s'havia convertit el 24 en **vaga general** i després en la **insurrecció** del dia 25. El tsar va incrementar la repressió. La ciutat estava presa militarment. Diumenge 26, al migdia, es va produir una matança a

la plaça Znamenskaia, on més de cinquanta persones van morir sota els trets d'un destacament de reclutes novells del regiment Volinski. Després de la matança una multitud furiosa va assaltar jutjats, comissaries i presons, alliberant els presos.

Les masses populars van aconseguir el suport de diverses casernes de l'exèrcit, que es van enfrontar a la policia. Els partits d'esquerra, menxevics, social-revolucionaris i bolxevics, es van posar al capdavant del moviment i, al costat dels regiments revoltats, apoderant-se de tota la ciutat. El motí generalitzat de la guarnició militar del dia 27 va convertir els motins i la insurrecció dels dies anteriors en una **revolució**. El 28 la bandera roja onejava sobre la presó-fortalesa de Sant Pere i Sant Pau. Els policies eren perseguits i linxats al carrer. Aquest mateix dia (28) a l'ala esquerra del Palau de Tàurida es va constituir el Soviet de Petrograd, mentre en l'ala dreta es reunia la Duma, perfilant-se ja físicament, en el mateix edifici, **dos centres rivals de poder**.

El tsar, reunit amb els seus assessors, va intentar enfrontar-se a la revolució amb un canvi de govern. Però la lentitud del tsar va resultar fatal per l'autoritat establerta. Burgesia, generals i gran part de la noblesa van aconsellar al tsar l'abdicació en favor del seu fill o del seu germà. Però quan el tsar va accedir, ja era massa tard. El poble rus exigia la república.

Al febrer de 1917 es va plantejar una situació de "doble poder". En oposició a l'Estat burgès, els soviets sorgien com un govern alternatiu de la classe obrera. L'1 de març es va publicar l'Ordre número 1 del Soviet de Petrograd, que impulsava l'elecció de representants de la tropa al soviet, penalitzava el maltractament dels oficials limitant els abusos d'autoritat, alhora que urgia els soldats insurrectes a reconèixer de forma prioritària l'autoritat del Soviet sobre la Duma.

Nicolau II va abdicar l'endemà. Les negociacions entre el Soviet i la Duma van acordar la formació d'un Govern Provisional, en el qual el príncep L'vov posseïa el càrrec de primer ministre. Quan es va anunciar el nom de L'vov a la gentada, un soldat va expressar la seva sorpresa: "*¿l'únic que hem fet és canviar un tsar per un príncep?*" (Figes, pàg. 385).

DE FEBRER A OCTUBRE DE 1917

El Govern Provisional

El poder del carrer, el poder real, el posseïen els soviets, però no tenien cap intenció de fer-se amb el govern i assumir tot el poder. Així es va plantejar el que Trotski va qualificar com "la paradoxa de Febrer", és a dir, que una revolució que havia guanyat els carrers va donar pas a un govern constituït en els salons. Del pacte del Soviet de Petrograd amb la Duma va sorgir un govern provisional republicà, que estava format majoritàriament per cadets (KD, Partit constitucional democràtic) i alguns representants dels eseristes (SR, Partit socialista revolucionari) de dreta, com Kerenski. La composició social del nou govern havia passat de la noblesa a la burgesia liberal.

Els soviets havien posat en llibertat els presos polítics i organitzat els proveïments. També havien dissolt la policia tsarista, legalitzat els sindicats, organitzat els regiments addictes als soviets, etcètera; sense esperar cap decret. El Govern es va limitar a ratificar les decisions preses pels soviets, que no havien pres directament el poder perquè hi havia una majoria de menxevics i eseristes que "no consideraven en

absolut la possibilitat d'exigir un poder que la classe obrera encara no està capacitada per exercir" (Broué, *El partit bolxevic*, pàg. 114).

Els bolxevics, dirigits per Kamenev i Stalin, donaven suport a aquests dogmes. A mitjans de març, Stalin va començar a publicar nombrosos articles que defensaven la idea de continuar la guerra: "Els bolxevics adopten en endavant la tesi dels menxevics segons la qual cal que els revolucionaris russos prossegueixin la guerra per defensar les seves recents conquestes democràtiques enfront de l'imperialisme alemany" (Broué, pàg. 115). A la Conferència de l'1 d'abril, els bolxevics van aprovar la proposta de Stalin de "donar suport al Govern Provisional", així com la possibilitat d'una fusió entre bolxevics i menxevics (Carr, tom 1, p. 92-93).

Aquestes posicions polítiques xocaven amb la voluntat popular, que exigia la fi immediata de la guerra i de les seves penalitats. Les declaracions del ministre d'exterior Miliukov de respectar els compromisos bèl·lics amb els aliats i continuar la guerra fins a la victòria final, van provocar el 20 i 21 d'abril aldarulls i manifestacions, que van desembocar en una crisi de govern que es va saldar amb la dimissió de Miliukov i la constitució d'un govern de coalició entre cadets, eseristes i menxevics, amb àmplia majoria d'aquests dos últims. Kerenski va obtenir el ministeri de Guerra. El nou govern va ser molt ben vist pels aliats, que havien comprès la relació de forces existent a Rússia i desitjaven un govern fort, capaç de mantenir a Rússia en la guerra.

Les Tesis d'Abril

Lenin, contrariat pel que considerava una política suïcida i catastròfica del partit bolxevic, va escriure al març des de Zuric les intitulades "Cartes des Lluny", en què detallava el programa bolxevic per passar a la segona fase de la revolució: transformar la guerra imperialista en guerra civil, cap suport al Govern Provisional, neta diferenciació amb els menxevics, expropiació dels latifundis, armament dels treballadors per formar una milícia obrera i preparar immediatament la revolució proletària: **tot el poder de l'Estat havia de passar als soviets.**

Els bolxevics de l'interior, que no acceptaven les noves posicions del llunyà Lenin, només van publicar la primera de les quatre cartes. Lenin i la resta d'exiliats revolucionaris russos a Suïssa van examinar totes les possibilitats existents per tornar ràpidament al seu país. Com els aliats els negaven els visats, van acceptar tornar a Rússia creuant el territori alemany. Les autoritats alemanyes pensaven que els revolucionaris russos aconseguirien crear una situació caòtica, que acceleraria la derrota russa. Lenin i els seus acompanyants van travessar Alemanya en un tren "segellat". Més tard, els enemics dels bolxevics van utilitzar aquest episodi per acusar-los de ser espies alemanys.

Lenin va arribar el 3 d'abril de 1917 a l'estació de Finlàndia, a Petrograd. Les seves posicions, conegudes com Tesis d'Abril, van ser incompreses i rebutjades per la majoria de dirigents bolxevics. El dia 7 les va publicar en un breu article ("*Les tasques del proletariat en la present revolució*") en el qual tàcitament abraçava la teoria de la revolució permanent de Trotski. Afirmava que era impossible acabar amb la guerra sense vèncer abans al capitalisme, pel que era necessari passar "*de la primera etapa de la revolució, que va lliurar el poder a la burgesia, donada la insuficiència tant de l'organització com de la consciència proletàries, a la seva segona etapa, que ha de posar el poder en mans del proletariat i dels sectors més pobres de la pagesia*". Va afirmar a més que els bolxevics es guanyarien a les masses "explicant pacientment" la seva política: "*No volem que les masses ens creguin sense més garantia que la nostra paraula. No som xerraires, volem que sigui l'experiència la que aconseguixi que les*

masses surtin del seu error". La missió dels bolxevics, assenyalava, era la d'estimular la iniciativa de les masses. D'aquestes iniciatives havia de sorgir l'experiència que donés als bolxevics la majoria en els soviets: llavors hauria arribat el moment en què els soviets podrien prendre el poder i iniciar la construcció del socialisme. Les tesis de Lenin van introduir de forma inesperada i brutal un rude debat en el si del partit bolxevic. *Pravda* es va veure obligada a publicar una nota en què Kamenev advertia que *"aquestes tesis no representen sinó l'opinió particular de Lenin"*. Lenin es va recolzar en els quadres obrers per enfrontar-se a la direcció del partit. A poc a poc va aconseguir alguns adeptes, com Zinoviev i Bukharin, i l'oposició frontal d'altres, com Kamenev.

El 24 d'abril es va convocar una Conferència Extraordinària, presidida per Kamenev, qui amb Rikov i altres dirigents defensaven les posicions que el mateix Lenin havia plantejat en 1906. Kamenev va arribar a afirmar que *"és prematur afirmar que la democràcia burgesa ha esgotat totes seves possibilitats"*. Lenin va respondre que aquelles idees eren antigues fórmules que els vells bolxevics *"han après de forma inepta en lloc d'analitzar l'originalitat de la nova i apassionant realitat"*, per finalitzar recordant a Kamenev la cèlebre frase de Goethe: *"Gris és la teoria, amic meu, i verd l'arbre de la vida "*. Encara que va sortir vencedor en les tesis polítiques fonamentals, la seva victòria no era total, ja que, dels nou membres de la direcció, quatre eren contraris a les seves tesis.

Trotski havia arribat a Rússia el 5 de maig i va ser immediatament convidat a entrar a la direcció del partit. El VI Congrés del partit bolxevic es va iniciar el 26 de juliol, sense la presència de Lenin, que havia passat a la clandestinitat, ni la de Trotski, detingut en les "jornades de juliol". Va ser un congrés de fusió de diverses petites organitzacions amb el partit bolxevic, que agrupava ara a cent setanta mil militants, dels quals quaranta mil eren de Petrograd. La direcció escollida era fidel reflex de la relació de forces presents: dels vint-i-un membres, setze pertanyien a la vella fracció bolxevic. Lenin, Zinoviev i Trotski van ser els més votats. El triomf de les Tesis d'Abril era ara total. El camí de la insurrecció ja estava lliure d'obstacles interns (Broué, p. 116-126). Els bolxevics havien arrabassat el programa dels eseristes d'esquerra i dels anarquistes: *"Tot el poder per als soviets"*, amb l'únic objectiu de dirigir-lo i manegar-lo a la seva manera.

De juliol a octubre

La dualitat de poders va lliscar ràpidament cap a un enfrontament social, sense més alternativa que la continuïtat de la guerra, com defensaven noblesa i burgesia, o la pau immediata, exigida per les classes populars. Lenin havia assenyalat al maig que *"el país estava mil vegades més a l'esquerra que els menxevics i cent vegades més que els bolxevics"*. Soldats, obrers i camperols estaven cada vegada més radicalitzats, perquè patien directament les conseqüències de la guerra.

Però el Govern Provisional va prosseguir la seva aventura bèl·lica, cedint a la pressió dels aliats i al patriotisme rus, ordenant una ofensiva, dirigida per Brusilov, que va acabar en catàstrofe militar i desercions massives. L'ordre de traslladar els destacaments de Petrograd al front va provocar una revolta dels soldats, a la qual es van sumar els obrers. Les manifestacions populars del 3 i 4 de juliol van culminar amb l'ocupació de Petrograd per les masses, que exigien la destitució del govern, tot el poder als soviets, la nacionalització de la terra i la indústria, el control obrer, pa i pau.

Els cadets van aprofitar la crisi per dimitir i Kerenski va assumir la presidència d'un govern format ara només per eseristes i menxevics. Els bolxevics, després d'una campanya de propaganda contra el govern, en què reclamaven tot el poder per als

soviets, van considerar prematura la insurrecció, encara que aquesta es va produir en les principals ciutats i, sobretot, a la capital: Petrograd.

Els bolxevics van ser desbordats i es van mostrar incapaços d'aturar el moviment insurreccional. Van arribar a ser escridassats. Després de deu dies de mobilitzacions la insurrecció es va extingir, sense un clar vencedor. Ara es va acceptar la crida dels bolxevics per tornar a la feina.

El Govern Provisional va acusar als bolxevics dels incidents, i a Lenin de ser un espia alemany, traient a la llum la història del tren segellat. Alguns regiments neutrals es van passar al bàndol governamental i molts obrers, menxevics i eseristes, estaven confusos davant les calúmnies. En aquesta conjuntura, favorable al govern, es va iniciar la repressió contra els bolxevics. Se'n va prohibir la premsa, es van assaltar els seus locals. Trotski i Kamenev van ser detinguts. Lenin es va exiliar a Finlàndia. Els quadres bolxevics van passar a la clandestinitat.

Però el fenomen més important s'estava produint en les zones rurals. Els pagesos no només havien deixat de creure en les promeses de reforma dels socialistes en els diferents governs provisionals, sinó que influïts per la crida dels bolxevics a l'acció directa i l'ocupació de la terra, van generalitzar a tot el país l'ocupació de finques. Els cadets van tornar al govern i van exigir dures mesures per restablir l'ordre. Kerenski, però, va ser incapaç de restaurar l'ordre social i la disciplina militar. La repressió dels cosacs a les zones rurals va aproximar irremissiblement camperols i bolxevics, perquè aquests sostenien la consigna de "*pau, pa i terra*".

A l'agost, Kerenski va convocar una Conferència Nacional, que agrupava forces polítiques, socials, econòmiques i culturals de tot el país, per tal d'aconseguir "*un armistici entre el capital i el treball*" (Broué, pàg. 128). Els bolxevics van boicotejar la Conferència, que va fracassar sense remei: només quedava el cop d'estat militar.

Burgèsia, noblesa, aliats i Estat Major van promoure un cop d'estat, que havia de dirigir el general Kornilov, fins llavors home de plena confiança de Kerenski. Kornilov es va dirigir el 25 d'agost a Petrograd, al comandament de les tropes cosaques. Kerenski va destituir a Kornilov, encara que va seguir mantenint amb ell unes confuses negociacions, mentre cadets i menxevics abandonaven el govern. Kerenski, caricatura d'un nou tsar, va marxar al front com a mitjà per esquivar els problemes. Mentrestant, en un Petrograd abandonat pel Govern Provisional, els soviets van organitzar la defensa contra l'amenaça de Kornilov. Els mariners de Kronstadt van alliberar els bolxevics detinguts, Trotski entre ells, i el partit va abandonar la clandestinitat. Els seus quadres i militants van aconseguir immediatament una majoria aclaparadora en la guarnició militar i en les fàbriques.

Trotski va obtenir de nou la presidència del soviet de Petrograd i va formar el Comitè Militar Revolucionari, un òrgan del Soviet que fusionava les tropes amb l'acabada de crear Guàrdia Roja, composta per grups d'obriers armats. Kornilov i els seus cosacs ni tan sols van poder arribar a Petrograd. Els ferroviaris es van negar a fer circular els trens que transportaven les tropes colpistes, o els van portar a altres destinacions. Els mateixos soldats es van amotinar quant van conèixer la seva missió.

El 3 de setembre Kornilov desistia del cop d'estat i es lliurava al Govern. L'intent colpista havia invertit la situació a favor dels bolxevics. Les assemblees de soldats arrestaven, i de vegades executaven, als oficials sospitosos de simpatitzar amb la kornilovada, i aprovaven resolucions a favor del poder soviètic i de la pau.

OCTUBRE

La insurrecció

El 31 d'agost el soviet de Petrograd reclamava tot el poder per als soviets, i el 9 de setembre condemnava tota política de coalició amb la burgesia. El 13 de setembre Lenin va enviar dues cartes al Comitè Central (CC) del Partit bolxevic en què plantejava que les condicions per a la presa del poder ja havien madurat prou. Però la majoria del CC, capitanejada per Zinoviev i Kamenev, s'oposava encara a la definitiva insurrecció proletària. Creien que les condicions seguien tan immadures com al juliol.

Trotsky donava suport a la insurrecció si se la feia coincidir amb el Congrés dels Soviets, que projectava reunir-se a finals d'octubre. Lenin només va obtenir el suport del jove Smilga, president del soviet de Finlàndia.

El 10 d'octubre, Lenin, disfressat amb perruca i gorra, i afaitada la perilla, va arribar a Petrograd des del seu exili finlandès, per tal d'arrencar al CC, com va succeir per deu vots contra dos (Zinoviev i Kamenev), una resolució favorable a la insurrecció, per a la qual es van iniciar immediatament els preparatius (Broué, p. 126-134; Figs, p. 456-507).

La Revolució de Febrer de 1917 havia enderrocat el tsar, instaurat les llibertats democràtiques i una república burgesa. Però el procés revolucionari rus no es va aturar aquí i va voler arribar fins al final, per arrabassar el poder a la burgesia i instaurar el poder obrer dels soviets. Els preparatius de la insurrecció mai van ser secrets per a ningú. Kamenev i Zinoviev van arribar a denunciar-ho a la premsa. El Comitè Militar Revolucionari (CMR), encarregat de la insurrecció a Petrograd, va organitzar tota l'operació. D'altra banda, la insurrecció d'Octubre no es va produir en realitat per una decisió presa pel CC del Partit bolxevic, sinó com a rebuig del Soviet a l'ordre del govern Kerenski d'enviar al front a dos terços de la guarnició de Petrograd.

El govern burgès pretenia, una altra vegada, allunyar les tropes revolucionàries de Petrograd, i substituir-les per batallons contrarevolucionaris. Les Jornades d'Octubre van començar només unes setmanes després de la kornilovada, contra el nou intent d'aixafar la revolució, obligant el proletariat a prendre mesures insurreccionals per defensar-la.

Les forces amb les que comptava el CMR no eren nombroses, però sí absolutament decisives: la Guàrdia Roja, els mariners de la flota del Bàltic, la guarnició de la ciutat i els barris obrers. A la insurrecció van prendre part activa uns trenta mil homes. No va ser necessari l'aixecament dels barris obrers, que van romandre tranquils, ni l'assalt a les casernes militars, perquè ja havien estat guanyades per a la revolució abans de la insurrecció.

La data de la insurrecció es va fixar per a la nit del 24, perquè el 25 d'octubre es reunia el Congrés dels Soviets. Aquesta nit es va detenir a tota l'oficialitat que no reconegués l'autoritat del CMR, es van ocupar les comissaries de policia, les impremtes, els ponts, els edificis oficials, es van establir controls als carrers més importants, es van apoderar del banc estatal, de les estacions ferroviàries, del telègraf, de les centrals telefònica i elèctrica. En només tretze hores Petrograd estava en mans dels soldats i obrers revolucionaris a les ordres del Soviet.

A les 10 del matí del 25 només quedava en poder del Govern la seva pròpia seu, el Palau d'Hivern, que estava assetjat des de feia dies. Al vespre del dia 25 el creuer Aurora va disparar una salva que donava l'ordre d'assalt al Palau d'Hivern. Lenin volia anunciar a l'assemblea del Congrés dels Soviets la caiguda del Govern Kerenski. Les tropes que defensaven el Palau van resistir fins que se'ls va donar l'oportunitat de fugir.

Al final, el Palau d'Hivern es va rendir a la matinada del 26 d'octubre, després d'un assalt conjunt de mariners, soldats i obrers. El Govern Provisional, que s'havia reunit per organitzar la resistència a la capital, va ser detingut; però Kerenski va fugir, en un cotxe requisat a l'ambaixada nord-americana.

Entre el 28 d'octubre i el 2 de novembre la insurrecció obrera va triomfar també a Moscou, i després de dos o tres setmanes s'havia estès pràcticament a tot Rússia. Aquesta mateixa matinada del 26 d'octubre, el II Congrés dels Soviets, amb una àmplia majoria bolxevic, va triar un govern revolucionari, compost majoritàriament per bolxevics i eseristes d'esquerra, i va aprovar els primers decrets del nou govern. Lenin va ser elegit president del Consell de Comissaris del Poble. **Es va decretar la pau, i es va pactar un alto el foc immediat a tots els fronts.** Trotski, que havia estat nomenat Comissari d'Afers Exteriors, va ser qui va portar el pes de les negociacions amb Alemanya.

El 2 de desembre es va signar l'armistici i el 4 de març de 1918 la pau, anomenada de Brest-Litovsk, que va provocar una agra polèmica entre els qui volien signar la pau a qualsevol preu, com a mitjà de defensar el nou Estat soviètic, i els que proposaven estendre la guerra revolucionària a Europa, el que va estar a punt de provocar una escissió en el partit bolxevic. Ucraïna quedava oberta al saqueig dels austríacs i alemanys.

Es va decretar la confiscació dels latifundis i el lliurament de les terres als soviets camperols, el control obrer de la indústria i la nacionalització de la banca. Es van reconèixer els drets de les nacionalitats, incloent el dret a l'autodeterminació i la llibertat de separar-se. El nou govern soviètic, que no va ser reconegut pels aliats, tenia a més en contra la radical oposició de tot l'espectre polític restant, des de l'extrema dreta tsarista fins als menxevics. L'esclat d'una guerra civil, amb intervenció de les potències estrangeres, va ser inevitable només alguns mesos més tard.

El règim bolxevic

Els bolxevics es van trobar políticament aïllats. Els menxevics seguien considerant que la presa del poder per un partit obrer era una bogeria, ja que les "condicions objectives" impedièen anar més enllà de les tasques pròpies d'una revolució burgesa: es tractava de desenvolupar les llibertats democràtiques. Els eseristes de dreta oscil·laven entre demanar als bolxevics un suïcidi polític, això és l'expulsió de Lenin i Trotski, o la confrontació armada. Els eseristes d'esquerra es van enfrontar amb els bolxevics a causa de les discrepàncies existents sobre la qüestió de dissoldre, o no, l'Assemblea Constituent. En aquest Parlament, elegit per sufragi universal, els bolxevics eren una minoria. Els eseristes d'esquerra estaven mal representats, perquè el Partit Socialista Revolucionari havia designat els candidats abans de l'anunciada escissió de l'ala esquerra, que era majoritària en les bases i en el camp. Davant la negativa de l'Assemblea Constituent a aprovar la Declaració de Drets del Poble Treballador i Explotat (aprovada pels soviets), els bolxevics la van abandonar, i a continuació, un destacament de guàrdies rojos va entrar a l'hemicicle i va donar per acabades les sessions. **Era la fi de la democràcia parlamentària a Rússia.** S'iniciava una perillosa confusió i entrellaçament entre la burocràcia de l'aparell estatal i els quadres del partit bolxevic.

La guerra civil i el comunisme de guerra (1918-1921)

La guerra civil va començar amb l'aixecament, al maig de 1918, de la Legió Txecoslovaca, formada per uns cinquanta mil soldats, amb comandaments francesos.

Van marxar cap a l'oest, i en poc temps van arribar al Volga. L'èxit de l'operació va decidir als aliats a intervenir, amb l'objectiu d'ofegar la revolució i restaurar el règim tsarista. Al juny, tropes anglo-franceses van desembarcar a Murmansk i Arkhàngelsk. A l'agost, els aliats desembarquen cent mil homes a Vladivostok, amb el pretext d'ajudar a la Legió Txecoslovaca. Al sud el general tsarista Denikin va organitzar un exèrcit de voluntaris amb material i subministraments britànics: havia nascut la Guàrdia Blanca.

Al setembre, Trotski, creador de l'Exèrcit Roig, va obtenir el primer èxit soviètic amb la derrota dels txecs i la reconquesta de Kazan. El 1919 els francesos es van apoderar de Odessa i Crimea; els anglesos es van apoderar dels pous petrolífers del Caucas i el Don. El sòl rus estava ocupat a més per tropes nord-americanes, poloneses, alemanyes, austríaques i sèrbies. La situació era desesperada. S'havia consumat el pla de Clemenceau d'encerclar els bolxevics. Però les dissensions entre els aliats i la nul·litat política dels generals de la Guàrdia Blanca, incapaços de fer concessions d'autonomia a les nacionalitats (qüestió que interessava als cosacs) i de terra als camperols, per obtenir el seu suport, van permetre que el exèrcit Roig resistís durant els trenta mesos que va durar la guerra civil. Finalment, l'onada revolucionària que agitava Europa i els èxits militars dels rojos van aconseguir la signatura d'un nou armistici.

La guerra civil havia deixat el país en ruïnes. El comerç privat havia desaparegut (Broué, p. 163-170). Les mesures de l'anomenat "comunisme de guerra" naixien doncs de les pròpies necessitats de la guerra. Per alimentar les ciutats assetjades i l'exèrcit es requisaven les collites. Els camperols pobres van ser organitzats contra els kulaks. No hi havia ingressos fiscals, ja que l'administració havia desaparegut. L'emissió descontrolada de paper moneda va disparar la inflació. La fam i les epidèmies van assolir les ciutats, centre de la revolució. Els salaris es pagaven en espècie. Els obrers industrials van ser desplaçats als fronts de batalla. El terror de la policia política es va fer present amb la fundació de la Txeca a l'abril de 1918, encebant-se especialment en els menxevics, eseristes i anarquistes: ja res seria igual. La producció industrial va caure en picat. La producció d'acer i de ferro era mínima. Gairebé les tres quartes parts de les vies fèrries havien estat inutilitzades. La superfície conreada s'havia reduït en una quarta part. Els kulaks sacrificaven el bestiar i amagaven les seves collites per evitar la seva requisita.

En aquest context, es va produir **la revolta de Kronstadt**, una base naval propera a Petrograd de gran tradició soviètica i bolxevic. Al març de 1921, Trotski va dirigir la repressió de l'alçament de la marina de Kronstadt, que havia estat durant la revolució de 1917, en paraules del propi Trotski, *"l'orgull i la glòria de la revolució"*. Va ser també en aquest mes, al X Congrés del partit, que prohibia l'existència de corrents i tendències en el si del partit bolxevic, quan Lenin va proposar la Nova Política Econòmica (NEP). Van aparèixer nombrosos focus d'alçament camperol.

El partit va decidir canviar la seva política econòmica, però la repressió armada d'amplis sectors de la població, indubtablement revolucionaris, va constituir un punt d'inflexió contrarevolucionària irreversible de la revolució soviètica. No en va la aixafada Kronstadt s'havia revoltat en defensa de l'eslògan *"soviets sense bolxevics"* (Brinton, p. 137-144; Mett p. 39-116).

Capítol a part mereixeria l'anarquista ucraïnès Makhno i l'experiència de les comunes d'Ucraïna des de 1918 fins a 1921, on es van implantar amb èxit mesures socioeconòmiques anarquistes i els principis pedagògics de Ferrer i Guàrdia. L'Exèrcit Negre ucraïnès, aliat amb l'Exèrcit Roig bolxevic, va combatre a l'Exèrcit Blanc tsarista, constituint el Territori Lliure d'Ucraïna. Derrotats els blancs, la oficialitat machnovista va ser assassinada en una emboscada preparada pels bolxevics. Després de nou mesos de combats contra l'Exèrcit Roig, a finals de 1921 els anarquistes van ser

derrotats i Makhno va haver d'exiliar-se, mentre els bolxevics entraven en els poblets ucraïnesos provocant matances entre els camperols, amb l'objectiu d'exterminar el menor record i simpatia per la recent vivència llibertària.

ESTALINISME I CAPITALISME D'ESTAT

La Nova Política Econòmica (1921-1927)

L'anomenada NEP va imposar una sèrie de mesures econòmiques extraordinàries, motivades per les catastròfiques conseqüències de la guerra, i va posar les bases d'un capitalisme d'Estat rus. Per augmentar la productivitat es va decidir fomentar la iniciativa privada, prohibida el 1917, i permetre la rendibilitat de les petites empreses agrícoles i comercials. Es va eliminar la requisita forçosa i es van retornar gran part de les terres als kulaks, creant-se un mercat lliure interior. Alhora, l'Estat creava les grans granges estatals: els *sovjós*, i les cooperatives d'explotació agrària: els *kolkhoz*. Es van desnacionalitzar les empreses de menys de vint treballadors, autoritzant la liberalització de salaris i les primes de producció en les empreses privades. Es va autoritzar la presència de tècnics estrangers. Es va fixar un impost a pagar en "espècie" i es van autoritzar, sota control estatal, les inversions estrangeres. El sistema estatal estava dirigit pel Soviet Suprem d'Economia.

La NEP va portar certa estabilitat i va permetre recuperar els nivells de producció anteriors a la guerra. Però en el camí els soviets s'havien buidat de contingut i la revolució havia desaparegut. La NEP va finalitzar en 1927, amb el naixement del primer pla econòmic quinquennal, que prioritzava la indústria pesada sobre la producció d'articles de consum.

El triomf de la burocràcia

A causa de les calamitats, penúries i destruccions de la guerra civil, l'aïllament de la revolució russa després del fracàs de la revolució internacional, la mort de nombrosos militants revolucionaris, el caos econòmic, la fam que havia produït milions de morts, i una misèria generalitzada; però sobretot gràcies a **la identificació realitzada entre Partit i Estat**, va sorgir una burocràcia que es va afermar en el triomf de la contrarevolució política, i la costosa i salvatge industrialització imposada pel triomfant capitalisme d'Estat.

En 1922, Lenin ja havia advertit dels perills d'aquesta ferotge nacionalització. La burocràcia havia buidat de significat i contingut els soviets, els sindicats i les cèl·lules i comitès del partit, sotmesos a l'aparell estatal i a les directrius contrarevolucionàries. A partir de 1923, Stalin va encarnar aquesta nova burocràcia del Partit-Estat que dirigia una brutal contrarevolució política, cultural, econòmica i social.

El pronòstic elemental dels bolxevics el 1917 havia estat que, donat l'endarreriment econòmic de Rússia, una revolució obrera victoriosa només podia sobreviure amb l'extensió internacional d'una revolució proletària que havia de ser d'àmbit mundial, donant el seu primer pas concret a Alemanya. En cas contrari, la revolució russa fracassaria. El 1924, la burocràcia va adoptar la teoria del "socialisme en un sol país" i el culte a la personalitat del momificat Lenin com els dos eixos sobre els quals aixecar la nova ideologia estalinista. La burocràcia russa, abandonada ja tota disfressa, apareixia disposada a aixafar definitivament qualsevol oposició. L'estalinisme

va deformar grotescament el concepte del que era el socialisme, va suprimir el menor indici de democràcia obrera, va imposar una dictadura personal sobre el partit, i del partit sobre el país, construint un règim totalitari.

La burocràcia necessitava aniquilar a tots els quadres de la direcció bolxevic que va fer la revolució d'octubre, ja que la mistificació de la seva pròpia naturalesa contrarevolucionària era una de les característiques de l'estalinisme. Així, al llarg dels anys trenta es van produir nombroses purgues, que van condemnar a l'extermini i la ignomínia a centenars de milers d'opositors, ficticis o reals, de qualsevol ideologia, i entre ells als mateixos bolxevics, i sobretot dels seus principals dirigents.

Trotsky va ser assassinat a l'agost de 1940 a Mèxic per Ramón Mercader, agent estalinista espanyol que va executar les ordres directes de Stalin. En la guerra civil espanyola els estalinistes van encapçalar la contrarevolució en el si del camp republicà, eliminant física i políticament anarquistes, pousmistes i dissidents de tota mena.

A l'agost de 1939 es va signar un pacte entre Hitler i Stalin per envair Polònia. A la fi de la Segona Guerra Mundial, l'Exèrcit Roig va ocupar mitja Europa, establint-ne règims totalitaris, satèl·lits de la Unió Soviètica, que es van enfonsar ràpidament després de la caiguda del mur de Berlín a l'octubre de 1989.

Aquests règims estalinistes de l'Europa Oriental van viure diverses insurreccions obreres i populars, com la de Berlín el 1947, Hongria el 1956 o Txecoslovàquia el 1968. L'enderrocament del mur de Berlín, l'octubre de 1989, va ser el principi de la fi de la Unió Soviètica i de quasi tots els Estats estalinistes.

Característiques de l'estalinisme

Les característiques de la contrarevolució estalinista van ser:

- a) Terrorisme policíac incessant, omnipresent i gairebé omnipotent.
- b) Imprescindible falsificació de la seva pròpia naturalesa, i de la naturalesa dels seus enemics, especialment dels revolucionaris.
- c) Explotació dels treballadors mitjançant un capitalisme d'Estat, dirigit pel Partit-Estat, que militaritza el treball i la societat.

Els estalinistes no han estat mai un sector reformista del moviment obrer, sinó que sempre han estat el partit de la contrarevolució i de la bestial repressió del moviment revolucionari. Amb l'estalinisme no ha estat possible mai col·laboració alguna, només la lluita sense treva. L'estalinisme, sempre i en tot lloc, ha encapçalat i guiat les forces contrarevolucionàries, trobant la seva força en la idea d'unitat nacional, en la pràctica d'una política d'ordre, en la seva lluita per establir un govern fort, en una política econòmica basada en les nacionalitzacions, en la penetració dels militants del partit estalinista en l'aparell d'Estat, i sobretot disfressant la seva naturalesa reaccionària en el si del moviment obrer (Munis, p. 158-290).

Conclusions

La grandesa de l'Octubre Roig radica en què va ser la primera revolució proletària de la història, va ser la primera vegada en què el proletariat va enderrocar el govern de la burgesia. Una revolució comunista només podia ser mundial, i va fracassar a Rússia quan es va produir la derrota del proletariat revolucionari a Alemanya i la revolució soviètica va quedar aïllada. Aquest aïllament, unit a les catàstrofes de la guerra civil, el caos econòmic, la misèria i la fam, van magnificar els terribles errors dels bolxevics, entre els quals destacava la identificació entre Partit i Estat, que van conduir al triomf inevitable de la contrarevolució estalinista, des del si del mateix partit bolxevic que havia impulsat la revolució soviètica d'octubre de 1917.

A Rússia, el procés revolucionari iniciat el 1905 va obtenir el seu primer èxit amb la revolució democràtica de febrer de 1917, que va enderrocar al tsar i va instaurar una república democràtica, però no es va quedar a mig camí i va arribar fins al final amb la insurrecció d'octubre de 1917 a Petrograd, quan els soviets van desplaçar la burgesia de l'aparell estatal.

Aquests èxits són els que van dur a la CNT a adherir-se provisionalment a la Tercera Internacional al desembre de 1919. L'informe desfavorable presentat per Ángel Pestaña, al juny de 1922, després de la seva estança a Moscou, va fer que la CNT abandonés immediatament aquesta adhesió, i va convertir els anarcosindicalistes espanyols en els primers crítics de la dictadura del partit bolxevic sobre els treballadors i en els matiners artífexs de la definició del règim soviètic com a capitalisme d'Estat.

La contrarevolució estalinista va ser de caràcter polític, i es va encarnar en el monopoli del poder pel propi partit bolxevic, en les mesures de nacionalització i concentració econòmica estatal (capitalisme d'Estat) i en la transformació del partit bolxevic en un Partit-Estat, que va destruir tota oposició política i ideològica, va reprimir durament moviments i grups proletaris, indubtablement revolucionaris, i va perseguir fins a l'extermini físic a tots aquells que van manifestar la menor dissidència, ja fos dins o fora del partit únic.

Lluny de ser un banal cop d'Estat, com menteixen els portaveus de la classe dominant, la revolució d'octubre va ser un dels punts culminants assolit per la humanitat en tota la seva història. Per primera vegada la classe obrera va tenir el valor i la capacitat d'arrabassar el poder als explotadors i d'iniciar una revolució proletària mundial.

Tot i que la revolució aviat anava a ser derrotada a Berlín, Munic, Budapest i Torí, encara que el proletariat rus i mundial va haver de pagar un preu terrible per la seva derrota: l'horror de la contrarevolució, una altra sagnant guerra mundial (la segona), i tota la barbàrie patida sota els Estats estalinistes; la burgesia encara no ha estat capaç d'esborrar la memòria i les lliçons d'aquest formidable esdeveniment.

Bibliografia sobre la revolució russa:

- Anweiler, Oskar: *Los soviets en Rusia 1905-1921*. Zero, 1975
- Archinof, Pedro: *Historia del movimiento macknovista*. Tusquets, 1975
- Aunoble, Eric.: *“Le communisme tout de suite!”*. *Le mouvement des Communes en Ukraine soviétique (1919-1920)*. Les nuits rouges, 2008.
- Barrot, Jean: *Communisme et question russe*. Tête des Feuilles, 1972. [Traducció al castellà a Dauvé y Martin: *Declive y surgimiento de la perspectiva comunista*. Espartaco Internacional, 2003]
- Broué, Pierre: *El partido bolchevique*. Ayuso, 1973
- Brinton, Maurice: *Los bolcheviques y el control obrero (1917-1921)*. Ruedo Ibérico, 1972
- Carr, E.H.: *La Revolución Bolchevique (1917-1923)*. (Tres tomos) Alianza Univ., 1985
- Ciliga, Ante: *En el país de la mentira desconcertante*. Descontrol, 2016.
- Figes, Orlando: *La revolución rusa (1891-1924)*. Edhasa, 1996
- Fitzpatrick, Sheila: *La revolución rusa*. Siglo XXI, 2005.
- Gorter; Korsh; Pannekoek: *La izquierda comunista germano-holandesa contra Lenin*. Espartaco Internacional, 2004. [Hi ha la “Carta abierta al camarada Lenin”, de Gorter y “Lenin filósofo” de Pannekoek].

Guérin, Daniel: *L'anarchisme*. Gallimard, 1965
Luxemburg, Rosa: *La revolución rusa*. Anagrama, 1975
Mett, Ida: *La Comuna de Kronstadt. Crepúsculo sangriento de los Soviets*. Espartaco Internacional, 2006
Munis, G.: *Revolución y contrarrevolución en Rusia*. Muñoz Moya, 1999
Trotsky, León: *Historia de la revolución rusa*. (Tres tomos) Ruedo Ibérico, 1972
Volin: *La revolución desconocida*. 2 vol. Campo Abierto, 1977

Visita la pàgina:
d'Alejandría Proletaria
Per a contactar amb
nosaltres:
germinal_1917@yahoo.es

Per a veure tota l'obra d'Agustín Guillamón en Alejandría Proletària
[Guillamón, Agustín. Selección de obras, textos y artículos](#)